

CZU: 336.7

ANALIZA PROBLEMELOR ȘI POSIBILITĂȚILOR INTERACȚIUNII SECTORULUI BANCAR CU SECTORUL REAL AL ECONOMIEI

Tudor SULA

Institutul Național de Cercetări Economice

Una dintre cele mai importante probleme ale dezvoltării economiei Republicii Moldova constă în organizarea interacțiunii constructive dintre sectorul real și sectorul bancar al economiei. În situația creată în sectoarele nominalizate este oportun de a cerceta problemele și posibilitățile interacțiunii sectorului bancar cu sectorul real al economiei. Drept rezultat, în baza studiilor efectuate sunt determinate unele acțiuni, a căror implementare va contribui la eficientizarea interacțiunii dintre sectorul real și sectorul bancar al economiei.

Cuvinte-cheie: sector bancar, sector real al economiei, eficientizarea interacțiunii, procesul creditării investiționale.

ANALYSIS OF THE PROBLEMS AND POSSIBILITIES OF INTERACTION OF BANKING AND REAL SECTORS OF THE ECONOMY

One of the most important problem of the development of the economy of the Republic of Moldova is to organize the constructive interaction between the real sector and the banking sector of the economy. In the created situation in the mentioned sectors it is appropriate to research the problems and possibilities of interaction of the banking sector with the real sector of the economy. As a result, based on carried out studies there are determined some actions, the implementation of which will contribute to improving the efficiency of interaction between the banking and real sectors of the economy.

Keywords: banking sector, real sector of economy, efficiency of interaction, investment credit process.

Introducere

Rezultatele unui număr de cercetări contemporane demonstrează că în țările cu economie de piață satisfacerea necesităților sectorului real al economiei cu resurse bancare este una dintre direcțiile strategice ale dezvoltării economice [1]. Interacțiunea este caracterizată ca o totalitate a relațiilor reciproce dintre sectorul bancar și cel industrial ale economiei la nivel micro și macro, interesele cărora sunt legate printr-un interes comun final – o eficiență ridicată a procesului economic [2]. Mecanismul interacțiunii dintre sectorul bancar și cel real ale economiei poate fi definit ca un sistem al relațiilor economice dintre sistemul bancar ca element al sistemului de credit și financiar și sectorul real ca parte componentă a economiei. Cel mai important element al mecanismului de interacțiune dintre sectorul bancar și cel real ale economiei îl constituie creditarea investițională a întreprinderilor sectorului real. În ansamblu, problema privind formarea unui sistem eficient de gestionare a procesului investițional apare atât în sectorul bancar, cât și în sectorul real al economiei. Astfel, eficientizarea interacțiunii dintre sectorul bancar și cel real ale economiei se asigură prin perfecționarea formelor și metodelor de gestionare a procesului investițional în ambele sectoare la nivel macro.

Sectorul real al economiei reprezintă o parte fundamentală a economiei naționale, combină subiectele sectoarelor nefinanciare implicate în crearea produsului intern brut. „Sectorul bancar” reprezintă un set de instituții bancare, care au ca scop satisfacerea nevoilor financiare ale entităților economiei reale. Rolul sectorului bancar în dezvoltarea economică este determinat de posibilitatea acestuia de a redirecționa încontinuu mijloacele temporar libere în sectorul real al economiei, care necesită investiții semnificative pentru modernizarea mijloacelor fixe, în conformitate cu cerințele progresului tehnologic, precum și pentru depășirea consecințelor crizelor economice.

Forța dezvoltării sectorului real al economiei sunt investițiile orientate spre re tehnologizarea tehnică, stimulând creșterea economică. În condițiile în care sectorul bancar este adesea supus unor critici pentru

faptul că nu poate să facă față celei mai importante sarcini – asigurarea nevoilor financiare ale economiei, fapt prin care se limitează creșterea economică, experiența altor țări la acest capitol capătă o importanță semnificativă.

Problemele privind participarea băncilor comerciale în procesul investițional sunt legate în mare măsură de specificul creării și funcționării sectorului bancar. Acest lucru impune necesitatea analizei participării băncilor în procesul investițional în economie în interacțiune cu procesul formării sistemului bancar. Problemele ce vizează dezvoltarea echilibrată a sistemului bancar și a sectorului real al economiei naționale capătă o tot mai mare importanță. Lipsa mecanismului de dirijare a direcțiilor și ritmurilor de dezvoltare duce la apariția necoordonării intereselor sistemului bancar și ale sectorului real al economiei naționale. Este bine cunoscut faptul că la baza concordanței intereselor băncilor și ale întreprinderilor se află coraportul dintre posibilitățile și necesitățile lor, dintre cererea și oferta serviciilor bancare. Politica ofertei bănești, în special influențarea pe cale administrativă asupra sectorului bancar, trebuie să se bazeze pe experiența mondială în dirijarea masei monetare și restructurarea sistemului bancar.

Principala cauză a necoordonării direcțiilor și ritmurilor de dezvoltare consta în distrugerea relațiilor sistemice structurale de dirijare și coordonare. Pentru inițierea impulsivității activității investiționale a băncilor, este necesară efectuarea de acțiuni coordonate privind asigurarea unor condiții macroeconomice favorabile pentru crearea unor canale de ofertă monetară pentru sectorul real, urmărindu-se scopul de a mări capacitatea de creditare a băncilor și de a influența spre diminuare ratele dobânzilor.

Pentru asigurarea fluxului necesar de investiții în producție, sistemul bancar trebuie să dispună de o tehnologie eficientă de planificare a ofertei de resurse creditare cu dobânzi accesibile pentru sfera de producție, utilizând metodele de planificare a ofertei bănești prin creșterea masei monetare. O direcție importantă privind asigurarea proporționalității poate deveni coordonarea programelor economice ale organelor puterii de stat cu politica creditară a băncilor comerciale și a sistemului bancar în întregime, coordonare direcționată spre asigurarea creșterii economice.

În scopul eficientizării interacțiunii dintre sectorul bancar și sectorul real ale economiei, statul intensifică susținerea creșterii economice și reglementarea economiei prin realizarea unei politici active, inclusiv prin stimularea procesului investițional. Sistemul bancar eficient trebuie să devină suport pentru stat, iar relațiile dintre stat și sistemul bancar trebuie să se bazeze pe principiul parteneriatului strategic – cointeresarea reciprocă a statului în activitatea antreprenorială eficientă și cointeresarea antreprenorialului în organe de stat efective, ceea ce creează condiții favorabile pentru dezvoltarea economiei.

Analiza situației sectorului bancar și a situației financiare a sectorului real al economiei pe parcursul anilor 2005-2014

Soldul *creditelor* în economie la sfârșitul lunii decembrie 2015 a fost mai înalt decât nivelul înregistrat la data similară a anului 2014 (+3,2%), constituind 42593,3 mil. lei. Creditele în valută străină au crescut cu 14,9%, iar cele în monedă națională s-au diminuat cu 4,3%. Deși volumul creditelor acordate economiei pe parcursul perioadei cercetate s-a majorat atingând în anul 2015 valoarea de 42593,3 mil. lei, valoarea lor raportată la PIB s-a diminuat de la 39,9% în anul 2008 la 35,0% în anul 2015. Analizând structura portofoliului de credit al sistemului bancar, menționăm că ponderea cea mai mare din totalul creditelor pe parcursul perioadei anilor 2005-2015 revine creditelor acordate industriei și comerțului, variind de la 48,9% în anul 2005 la 37,6% în anul 2015 (Tab.1). Locul al doilea revine creditelor acordate agriculturii și industriei alimentare, ponderea acestor credite variind de la 17,1% până la 24,4%, urmate de creditele pentru imobil construcție și dezvoltare cu o pondere de la 7,0% până la 9,7% în anul 2015. Celelalte ramuri au fost mai puțin creditate de către băncile comerciale. Deși volumul creditelor acordate de sistemul bancar a crescut de 11,7 ori pe parcursul unui deceniu, este evidentă în continuare creșterea cererii față de credite investiționale. Astfel, constatăm că la momentul actual resursele băncilor comerciale sunt detașate de la procesul investițional, deși potențialul lor în alte condiții ar fi fost considerabil.

Tabelul 1

Dinamică structurii portofoliului de credite pe ramuri (mil. lei)

Perioada	Credite agriculturii și industriei alimentare	Credite pentru imobil construcție și dezvoltare	Credite de consum	Credite industriei energetice și a combus- tibilului	Credite industriei și comerțului	Credite pentru construcția drumurilor	Alte credite
2005, ponderea %	2437,6 24,4	697,9 7,0	793,2 7,0	294,0 3,0	4890,1 48,9	297,2 3,0	580,5 5,8
2006, ponderea %	2643,4 19,2	1502,2 10,9	1302,6 9,5	205,7 1,4	6923,9 50,3	478,4 3,5	711,6 5,2
2007, ponderea %	2918,7 14,0	2692,9 12,9	2962,2 14,2	427,8 2,0	10235,9 49,0	469,4 2,2	1176,8 5,6
2008, ponderea %	3344,52 13,3	3687,62 14,7	3256,1 12,9	499,1 2,0	12275,2 48,9	396,7 1,6	1663,2 6,6
2009, ponderea %	3790,4 15,87	2995,0 12,54	2085,1 8,73	788,2 3,3	12324,2 51,6	348,7 1,46	1528,6 6,4
2010, ponderea %	3789,0 14,9	3145,6 12,33	2142,1 8,4	922,4 3,6	13148,8 51,6	902,9 3,5	1447,1 5,7
2011, ponderea %	4025,4 13,5	3846,3 12,9	1998,7 6,7	1151,7 3,9	16070,7 53,9	836,2 2,8	1884,5 6,3
2012, ponderea %	5866,0 16,8	1460,1 4,2	2039,2 5,8	1475,4 4,2	15762,4 45,0	1837,3 5,3	6507,0 18,6
2013, ponderea %	6283,6 14,9	1810,1 4,3	2615,1	1031,6 2,4	19930,7 47,3	5021,0 6,6	8400,6 19,9
2014, ponderea %	6616,4 16,2	2328,0 5,7	3022,3 7,4	1184,4 2,9	16459,3 40,3	2123,8 5,2	9107,8 22,3
2015, ponderea %	6530,0 17,1	3704,1 9,7	3054,9 8,0	1107,1 2,9	14358,2 37,6	2214,8 5,8	7217,5 18,9

Sursa: În baza datelor Băncii Naționale a Moldovei [3].

În urma analizei rezultatelor financiare ale întreprinderilor din sectorul real al economiei, putem constată că în anul 2014 sectorul real al economiei în ansamblu a obținut cele mai joase performanțe din ultimii 10 ani (Tab.2). Astfel, valoarea profitului până la impozitare a constituit 3660,8 mil. lei, rentabilitatea economică fiind de 1,8%. Evident, aceste tendințe negative au influențat asupra altor indicatori macroeconomici și asupra situației social-economice în ansamblu.

Tabelul 2

Analiza situației financiare a sectorului real al economiei pe parcursul anilor 2005-2014

Indicatorii	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul întreprinderilor raportate	33141	36158	39987	42121	44633	46704	48541	50681	52246	53738
Numărul întreprinderilor care au obținut profit	13589	14503	16740	18858	17838	20229	21651	19307	20867	21974
Venitul din vânzări, mil. lei	97668,3	117372,4	148512,7	175058,4	146447,0	177503,2	207676,8	211759,3	232935,7	263281,4
Datoriile agenților economici, mil. lei	61738,5	71697,9	86337,9	105048,1	118493,0	130414,9	139594,4	154439,4	172429,7	201639,8
Profit până la impozitate, mil. lei	3799,5	4965,6	10836,3	15549,4	3666,8	13169,8	14427,5	4706,6	4131,0	3660,8
Rata lichidității absolute, %	0,11	0,12	0,13	0,13	0,13	0,15	0,15	0,15	0,16	0,16
Rata lichidității generale, %	1,04	1,09	1,18	1,26	1,16	1,24	1,26	1,23	1,21	1,24
Rentabilitatea vânzărilor, %	16,0	16,2	16,8	17,9	19,3	19,1	18,1	16,6	17,2	17,1
Rentabilitatea economică, %	5,9	5,8	10,4	11,2	2,5	8,2	8,2	2,5	2,1	1,8

Sursa: Biroul Național de Statistică [4].

De asemenea, nu este favorabilă situația în sectorul real al economiei, îndeosebi la capitolul reproducerea mijloacelor fixe, care constituie baza pentru existența societății moderne. Cu toate că aproximativ 70-80% din mijloacele fixe necesită a fi renovate, în ultimii ani se constată un trend negativ al valorii mijloacelor fixe în majoritatea ramurilor sectorului real, inclusiv în agricultură și în industria prelucrătoare.

Practic, lipsa acută de resurse investiționale s-a observat în toate ramurile și domeniile economiei naționale, începând cu industria și finalizând cu sfera serviciilor. În linii generale, pentru a depăși această criză cu toate consecințele ei, sunt necesare resurse financiar-investiționale enorme.

În urma analizei perioadei cercetate, putem menționa că rolul sectorului bancar în susținerea tranziției și creșterii economice este nesemnificativ. Volumul total disponibil de finanțare din partea băncilor pentru economie a fost limitat. Băncile nu au fost în stare să acorde finanțare la un preț real, adică la ratele dobânzii care să fie proporționale rentabilității medii a întreprinderilor din sectoarele principale ale economiei din Republica Moldova. Termenele și condițiile de creditare nu au fost adecvate. Acest fapt a creat imposibilitatea de finanțare a investițiilor noi sau chiar recuperarea activelor fixe existente.

Creditarea limitată, îndeosebi creditarea pe termen lung, este condiționată în primul rând de riscuri înalte și eficiență scăzută, precum și de existența sferelor de investire mai atractive și mai profitabile, cum sunt operațiunile valutare și piața hârtiilor de valoare ale statului.

Esența accesului limitat la creditele bancare constă în incapacitatea băncilor de a îndeplini în deplină măsură funcția de intermediere financiară prin atragerea economiilor populației și transformarea acestora în investiții.

Cauza principală a lipsei unui nivel necesar de activitate investițională este legată de neajunsurile actualului sistem de reglementare macroeconomică. Printre cauzele activității investiționale joase a băncilor comerciale putem menționa:

- 1) costul înalt al resurselor bancare, fapt care pentru o bună parte din întreprinderile sectorului real provoacă neaccesul la creditele bancare;
- 2) riscuri creditare înalte;
- 3) lipsa unui sistem statal, efectiv și bine orientat, privind reglementarea investițională, inclusiv lipsa unui mecanism de stimulare a activității investiționale a băncilor.

Crearea unui „climat creditar” favorabil reprezintă una dintre sarcinile de bază ale statului la etapa contemporană a transformărilor în activitatea bancară. Printre problemele colaborării băncilor cu sectorul real (sectorul de producere) se enumeră și crearea bazei de resurse a băncilor. Foarte acut se simte insuficiența ei. Se consideră că aceasta frânează atragerea mijloacelor suplimentare în economia reală sub forma resurselor creditare. Problema privind crearea bazei de resurse corespunzătoare în prezent rămâne importantă pentru crearea bazei dezvoltării relațiilor reciproce dintre sectorul bancar și sectorul real ale economiei. Integrarea sectorului real cu cel bancar depinde de luarea unui număr mare de decizii economice și investiționale.

Reieșind din necesitatea colaborării și integrării sectorului bancar cu cel real al economiei, sectorul bancar necesită o restructurare performantă. Restructurarea urmează să aibă ca scop ameliorarea sistemului bancar, ceea ce este imposibil fără depășirea decalajului actual existent între capitalurile bancare și cele industriale. Ca rezultat, restructurarea trebuie să-și manifeste capacitatea de a realiza operațiunile necesare pentru circuitul normal al capitalului, acumularea lui, transformarea în investiții eficiente. Aceasta nu înseamnă că băncile comerciale trebuie să fie obligate la creditarea întreprinderilor. Statul poate și este obligat să folosească politicile corespunzătoare, ca politica impozitară, monetară, bugetară sau cea industrială, pentru a crea condiții de dezvoltare dinamică a economiei și finanțelor, a desfășura asistență activă băncilor întru stimularea creditării sectorului real al economiei.

Dacă necesitățile enorme de creditare revin creditării fondurilor fixe performante, aceste fonduri constituind unul dintre elementele-cheie în dezvoltarea economică, este foarte important a dezvolta piața creditelor pe termen lung. La dezvoltarea pieței creditelor, creditelor pe termen lung, astfel creându-se condițiile de creditare a sectorului real, ar putea contribui următoarele măsuri:

- elaborarea și implementarea unor normative economice specifice, precum și a unui spectru larg de cerințe care în ansamblu ar contribui la eficientizarea activității băncilor comerciale;
 - aportul statului în crearea băncilor și altor structuri financiare specializate în creditarea pe termen lung.
- Experiența și legislația bancară a multor țări demonstrează prezența instituțiilor financiare specializate, cum ar fi băncile investiționale, care cu succes își îndeplinesc sarcinile și funcțiile.

Dezvoltarea activității de creditare a investițiilor direcționate în sectorul real reprezintă o sarcină strategică pentru Republica Moldova. Numai prin interacțiunea eficientă dintre companii, băncile comerciale și organele statului pot fi obținute rezultate pozitive în procesul investițional și, respectiv, o creștere economică durabilă a sectorului real al economiei. Activizarea și perfecționarea procesului investițional urmează a fi efectuată prin amplasarea efectivă a resurselor creditare și utilizarea unui sistem complex de instrumente și metode investiționale performante, inclusiv elaborarea unei concepții a politicii investiționale de stat, care să cuprindă sarciniile și direcțiile de reglementare și de realizare a activității investiționale, conturarea unui model investițional adecvat cerințelor economiei de piață și racordat la necesitățile și posibilitățile economiei Republicii Moldova.

În acest context, consolidarea interacțiunii dintre sectorul bancar și sectorul real ale economiei este una dintre prioritățile reformei economiei naționale, un factor important în rezolvarea problemelor sociale și economice.

Concluzii și propuneri

În baza celor expuse putem concluziona că condițiile macroeconomice nefavorabile, inclusiv instabilitatea macroeconomică, au avut un puternic impact asupra volumului surselor de finanțare a creditelor pentru investiții. Direcțiile de dezvoltare a interacțiunii sectorului bancar cu sectorul real ale economiei constau în formele actuale de interacțiune, a căror punere în aplicare va contribui la depășirea problemelor existente, procesul de interacțiune căpătând un caracter durabil de dezvoltare la nivel micro și macro. Eficientizarea interacțiunii dintre sectorul bancar și cel real ale economiei urmează a fi asigurată prin perfecționarea formelor și metodelor de gestionare a procesului investițional în ambele sectoare la nivel macro.

Printre cele mai importante activități, care contribuie la dezvoltarea relațiilor băncilor comerciale cu sectorul real al economiei, este necesar să se distingă trei: crearea unui cadru juridic perfect privind activitatea instituțiilor de credit; ridicarea nivelului de capitalizare și crearea bazei de resurse pe termen lung a băncilor comerciale; reducerea riscului de credit.

Propunerile în domeniul dezvoltării formelor de interacțiune între sectorul real și cel bancar ale economiei constau în oportunitatea de formare la nivel macro a mecanismului de mobilizare a resurselor interne prin: 1) elaborarea concepției politicii investiționale de stat și instituirea unui mecanism de stimulare a activității investiționale a băncilor; 2) stimularea activității de economisire a populației și utilizarea potențialului de resurse al persoanelor fizice; 3) utilizarea rațională a acumulării pe termen lung a resurselor cu participarea instituțiilor financiare, inclusiv a băncilor specializate și a instituțiilor de dezvoltare; 4) optimizarea bazată pe o abordare de politică de reglementare diferențiată pentru refinanțarea băncilor comerciale. Posibilitățile reale de dezvoltare a activității de creditare sunt legate de restructurarea sistemului bancar. Restructurarea sistemului bancar trebuie să prevadă consolidarea și dezvoltarea funcțiilor BNM, eficientizarea activității organizațiilor financiar-creditare. La baza sistemului de management la nivel macro ar trebui să se stabilească mecanismul economico-organizatoric de gestionare a procesului investițional, care funcționează utilizând prioritar metodele economice de gestionare și diferite forme și metode de reglementare de stat.

Referințe:

1. ЮДИНА, И.Н. *Банковская система в развивающихся экономиках: опыт становления и развития кризисов*: Монография / Москва: РИОР:ИНФРА, 2013. 351 с.
2. СОКОЛОВА, Е.М. *Активизация кредитных отношений коммерческих банков с промышленными предприятиями*. Ростов-на-Дону, 1997. 185 с.
3. Anualele Statistice ale Republicii Moldova pe anii 2000-2015. www.statistica.md
4. Rapoartele anuale ale Băncii Naționale a Moldovei pe anii 2010-2015. www.bnm.md

Prezentat la 21.08.2016